

Un cop de núvol

Que el substantiu cap és un mot d'importància capital, o d'importància cabdal, no en pot dubtar ningú. Si no té importància el cap ja em diran que en deu tenir! No és estrany, doncs, que el Diccionari Fabra hi dediqui, pel cap baix, una pàgina i mitja a part de l'espai que dedica al mateix mot com a adjectiu —No en conec cap d'igual— i com a preposició —Anava cap al mas.

Es poden posar en relleu tantes coses d'interès sobre l'ús del substantiu cap, que potser la més encertada seria recomanar una lectura atenta de les tres columnes i escaig que hi consagra el diccionari, i no fóra pas el primer cop que fem aquesta recomanació. Però bé caldrà que centrem el nostre comentari en un punt concret. Podriem, per exemple, assenyalar que son ben bé tres els mots del castellà que cal —normalment— traduir per cap: «cabeza», «jefe» i «cabo» (en el sentit orogràfic: en el sentit de la graduació militar, el nostre mot equivalent és caporal). Però resulta encara més significativa, més digna de tenir en compte i d'aprofitar-se'n, la munió de frases, de maneres de dir i de locucions formades amb aquest substantiu: Tants caps tants barrets, Ficar-se una cosa al cap, Treure-se-la del cap, Tenir molt de cap, Trencar-se el cap, De cap a peus, De cap a cap, A tant per cap, Al cap de (cert temps), De cap i de nou, Pel cap baix, Pel cap alt...

Centrant, encara més, l'objectiu d'aquesta nota, escau de remarcar l'ús, tan viu i popular, de cap com a equivalent de punta o extrem. No es tracta, ara, de combatre l'ús d'aquests altres dos noms, als quals tothom pot recórrer ben lícitament. Però sembla innegable que qui usa sistemàticament expressions com l'extrem d'una sala, l'altre extrem d'un carrer, l'extrem d'una taula, la punta d'una corda, la punta del nas, les puntes dels dits, etc., es deixa influir per les formes habituals d'una llengua veïna i desisteix, sense adonar-se'n, de les seves pròpies i característiques. Recordem, ara, aquells famosos riu-zars, produïts, segons els optimistes, per un simple cap de núvol (darrera el qual sempre venia el núvol pròpiament dit). Dir-ne un extrem de núvol representa, certament, un descens en la qualitat del llenguatge.

ALBERT JANE